

Matarengi - Posten

Medlemsblad No 8:
maj månad år 2012,

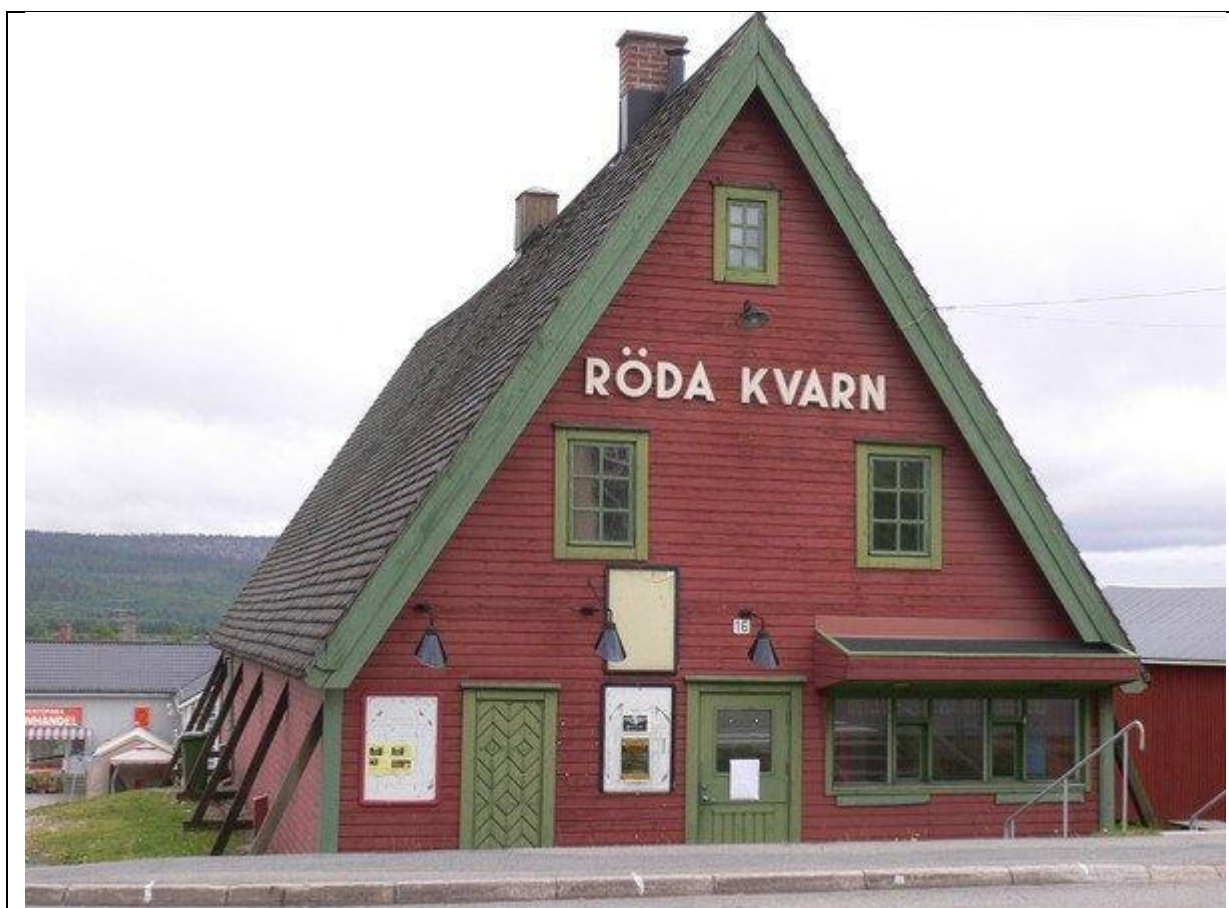

Matarengi Forskarförening

Se 957 31 Övertorneå

info@matarengi-ff.se

I redaktionen: Elisabeth Jönsson, Ingrid Fryksell och Roland Juntti

Ordföranden har ordet

Det är ca två år sedan medlemstidningen Matarengi Posten senast gavs ut. Några medlemmar har saknat tidningen och framfört önskemål att utgivningen av medlemsbladet återupptas. Föreningens styrelse har diskuterat frågan och har som målsättning att tidningen skall ges ut två gånger per år, ett nummer under våren och ett under hösten. Förutom information skall medlemsbladet förhoppningsvis fyllas med artiklar, som har anknytning till Tornedalen.

Medlemmar i föreningen och andra personer ges möjlighet att i Matarengi Posten redovisa och sprida sina forskningsresultat om liv och leverne, händelser, intressanta personer, förfäder etc. i gången tid, vilket detta nummer av medlemsbladet är ett exempel på.

Under hösten 2011 fick föreningen ett tillskott av några nya ambitiösa släktforskare, som varit närvarande i stort sett varje forskarträff på torsdagarna. Drygt ett tiotal deltagare har varit närvarande vid varje träff. För övrigt rullar verksamheten vidare enligt vår målsättning.

Rekryteringen av nya medlemmar går trögt, som i de flesta ideella föreningar.

Slutligen hoppas jag på ännu fler deltagare till de trevliga ”forskarkvällarna”. Ingen skall känna sig okunnig och det finns alltid hjälp att få. De flesta medlemmar håller i nuläget på med släktforskning. Vår ambition är, att nå även de personer som på ett eller annat sätt är mer intresserade av lokalhistoria eller av emigrationen till Nord-Amerika, än släktforskning och att de kontaktar oss och kommer till våra träffar.

Med önskan om en trevlig vår och en härlig sommar.

Thomas Wahlberg

Ordförande

Information

Forskarträffarna fortsätter som tidigare år varje torsdag kl 18.00 i forskarsalen på NKFC, med sommaruppehåll under juni-augusti.

Som tidigare inbjuds medlemmarna till föreläsningar i samarbete med NKFC.

En databas EMUS (EMUS=Elektroniska Emigrant Museet.) är installerad på NKFC.

Databasen har donerats av Herbert Wirlöf, och den innehåller över 11000 namn. I databasen finns förutom personer som utvandrat från de svenska och finska tornedalssocknarna till Nord Amerika, deras föräldrar och i en del fall även syskon.

Aktiviteter år 2012

Åtta medlemmar från vår forskarförening var till Sattajärvi i januari och besökte deras Släktforskarförening.

Mff höll Öppet Hus under släktforskningens dag, lördagen den 17 mars, med besök av bl a några släktforskare från Finland.

Öppet Hus planeras under Matarengi marknad i forskarsalen NKFC 13-15 juli, med visning av släktforskarmaterial, sökning via datorterminaler samt med tips om metodik vid forskning av slakten eller hembyn mm.

Maggie från Orjasjärvi

Greta Johanna
(Margareta)
Wälivainio född
2 Dec 1861 i
finska
Kuivakangas
och dotter utom
äktenskap till
Helena

Christina Isaksdotter Iivari, som gifte sig 1865 med Abraham Isaksson Myllymäki från Orjasjärvi i Övertorneå. Paret blev nya ägare till gården Wälivainioi samma by.

De fick två barn varav en son, som uppnådde vuxen ålder, nämligen Johan Abraham född 1872 (till Amerika 1888). Han

kom att kalla sig John A Walls i Amerika.

Helena Christina blev änka 1874 och gifte om sig 1880 med Pehr Nilsson Wälikoski från Karl Gustavs församling, som blev ny husbonde på Wälivainio. De fick tvillingdöttrarna Laura Christina och Fia Katharina år 1880. Systrarna emigrerade till Amerika 1896.

Greta växte upp i Orjasjärvi och gick i Montells skola i Övertorneå, där hon ansågs vara en intelligent och energisk elev.

Emigrerade till Amerika som 19 åring

Greta emigrerade till Amerika 1881 och hamnade i staden Calumet i Houghton County, Michigan, med 7 dollar i fickan

Vid sidan av sitt första arbete som hembiträde hos en tidigare emigrant från Tornedalen, Jacob Ojanperä, arbetade hon även i butik. Samtidigt gick hon kvällsskola och lärde sig engelska nästan omgående.

Snart var Greta inblandad i det mesta av affärsverksamhet i Calumet. Hon sålde ångbåtsbiljetter och kapitalvaror. Hon hjälpte folk med skrivelser till olika myndigheter och var behjälplig med att bistå folk i markaffärer mm. Kort sagt, hon var en sann entreprenör. Hon bytte namn och kallade sig Maggie Walz , lättare att uttala kan tänkas.

Hon studerade vidare i Valpariso College i staten Indiana och utexaminerades efter ett år som ekonom

Kvinnoförbundet

Maggie, Susan Ericson, nedre raden Emma Porter-Oran, Berta Jaakola och Johanna Mattila.

Åter i Calumet bildade Greta, tillsammans med väninnan Linda Malmberg, ett kvinnoförbund **Suomen Nais Yhdistus** i Calumet. Hon var en av förkämparna för kvinnors rätt i samhället som så småningom resulterade till att kvinnorna fick rösträtt i Amerika.

Föreningen bestod till en början av 16 medlemmar och möten hölls en gång per vecka. Inom ett år hade föreningen totalt över 100 medlemmar varav 46 i Hancock.

Margareta förespråkade att kvinnor skulle vidareutveckla sin egen intelligens och att kvinnans egen status skulle komma från henne själv och ej från maken.

Hon förespråkade även att kvinnor skulle avhålla sig från att besöka danstillställningar

och salooner samt att de endast skulle ingå äktenskap baserat på kärlek. Hon ansåg att det var mycket bättre att aldrig gifta sig än att hamna i ett äktenskap med psykiskt lidande och fattigdom, som kunde komma från ett äktenskap med en alkoholiserad man.

Representant för Calumet samt besök i vita huset

Maggie valdes för att som delegat från Calumet delta i Worlds Womens Temperance League som hölls i Glasgow, Skottland samt som delegat i Worlds Missionärs kongress som hölls samtidigt. Efter det deltog hon i Womens Suffrage Convention i London och hon berättar efteråt att eftersom hon är en stark anhängare av kvinnors lika rättigheter så gjorde hon bra ifrån sig på alla dessa kongresser. Maggie blev i samband med detta uppdrag mottagen i Vita huset och fick träffa president Grover Cleveland.

Naisten lehti och Amerikan Soumetar

Greta gick vidare och grundade sin egen veckotidning Naisten Lehti där hon själv var ansvarig utgivare och redaktör.

Hon lät bygga en stor fastighet i centrala Calumet, på Pine Street. Byggnaden var i tre plan och kostade 15000 dollar. Den var ritad av en arkitekt som bland annat ritat operahuset i Calumet, idag Calumet Theatre. I husets nedre våning fanns hennes tidningsredaktion och dagstidningen Amerikan Suometar där hon var business manager. Dagstidningen var grundad av en tidigare emigrant och hade redaktioner även i andra städer i Michigan. I samma våning fanns även hennes klädbutik och i de övre våningarna fanns kontorslokaler och lägenheter.

På besök hemma i Tornedalen

Greta organiserade år 1900 en hemvändarresa för tidigare emigranter som ville leva sina sista dagar hemma i Tornedalen. Resan gick över världsutställningen i Paris!

Greta besökte hemmet i Övertorneå flera gånger (första gången år 1887) och värvade folk till koppargruvorna i Calumet. De som ville åka dit fick biljetten betald och kostnaden skulle senare dras av från lönen. Det sades att ca 500 personer på detta sätt fick möjlighet att utvandra.

Greta uppmanade även kvinnor att följa med för att skapa sig ett bättre liv i Amerika.

14 unga kvinnor från Tornedalen följde med Greta-Maggie till Amerika året därpå.

Det var en förmögen kvinna som kom på besök till Tornedalen. I Övertorneå umgicks hon i de bästa kretsar, med det fina folket. De var kyrkoherden, folkhögskolans rektor, länsman, provincialläkaren m fl.

Haparandabladet kritisk till hennes verksamhet

Det var vid den resan som Haparandabladet skrev nedlåtande om henne. Hon kallades en girig kvinna som lockar fattigt folk till fördärvet i Amerika.

Greta svarade Haparandabladet brevledes och informerade dem om den insats hon gjorde i Calumet för att samla in pengar för att lindra nöden i det fattiga Tornedalen.

Detta brev publicerades i Haparandabladet:

Ur ett till oss från Amerika anländt bref undertecknadt Maggie I .Walz vilja vi återge följande:

Amerikanska tidningar innehålla uppgifter om huru både svenskar och finnar samla bidrag till lindrande af nöden i Finland.

Enligt till oss ingånget meddelande har man i Calumeth insamlat till befolkningen söder om Uleåborg öfver 3000 dollars. Och nu är man som bäst sysselsatt med insamlande af frivilligt penningunderstöd åt den å ömse sidor om Torneälften bosatta befolkningen, som också anses lida nöd, i likhet med vad är fallet i olika trakter i det inre Finland

”Befolkningen från Tornedalen hade sammanträde i sitt finska kontor i Calumet, dit Tornedalsbor hade samlats från trakterna rundt om .

Alla voro eniga rörande frågan om insamlande af bidrag till de nödställda i hemtrakterna. Ordförande framhöll bl.a. sina önsknings och förhoppningar, att den i Amerika befintliga befolkningen från Tornedalen måtte i

handling visa sympatier och kärlek för släkt och vänner der borta i det aflägsna hemtrakterna, så mycket mera som, honom veterligen, någon sådan som den ifrågavarande insamlingen aldrig förr bland det utvandrade skett till hembygdens bästa. Bekant vore också, att Tornedalsborna i Amerika vore kända för offervillighet, så snart frågan gällde befrämjande af något godt.

Härpå valdes styrelse, och blefvo till ledamöter invalda följande Tornedalsbor, nämligen W.Laakso ordf, Isak W.Frimodig,sekr och fröken Maggie I Walz, kassör.”

Insamlingen skulle ske dels genom listor, dels genom anordnande af basarer, aftonunderhållningar o.d.

Innan man skiljdes, föreslog någon att kollekt borde bland de närvarande upptagas; förslaget antogs strax och inbringade plötsligt 58 dollars.

Brefvet innehåller förteckning på gifvarena, bl. hvilka bära i Tornedalen, och äfven i Neder-Torneå socken allmänt bekanta namn , såsom Niemi, Saukkola, Pekkala, Huhta, Korpi, Lahti, Lantto, Tapani, Kaarle, Liisanantti, Niska, Pyyny, Heikinpieti osv.

Blir ”federal land agent”, bildar kolonin Kreetan

Maggie kontaktade USAs regering och blev 1903 federal land agent över ön Drummond Island. Där bildade hon en Tornedalsk koloni. Den fick namn efter henne, nämligen Kreetan (Gretas).

Samhällets grundvalar skulle bestå av kooperativ kapitalism samt vila på kristna värderingar. Maggie åkte landet runt för att informera om sin utopi och för att värva medlemmar till kolonin. De första som valdes ut var Kristian Salomonsson från Hancock som följdes av 7 andra familjer. Inom en kort tid var där ca 300 finnar och tornedalingar. Man fick 160 tunnland mark (80 hektar) som blev ens privata egendom, om man brukat den i 5 år.

Maggie själv tog 200 tunnland, där hon förutom sitt eget hus byggde samhällets postkontor, som hon själv ansvarade för.

Maggie lämnade kolonin 1914 eftersom hon ansåg att den blivit för socialistisk. Det var även fler markägare som lämnade kolonin. De ansåg att jordmånen var för dålig för jordbruk. I dag finns endast några huslämningar kvar på platsen där Maggie hade sitt hem. Samhället heter idag Johnswood.

Maggies sätt att styra och ställa gjorde att alla inte tyckte om henne och det ledde till en del konflikter. Det fanns de som tyckte hon lurat folk att flytta till kolonins värdelösa jordbruksmark. Det sades att även om hon var klädd i klänning så betedde hon sig som en t sades även att hon lät som en kapten ombord på ett skepp. Det förekom att affärer i hennes fastighet råkade ut för olyckor utan naturliga orsaker.

Folkhumorn kallade henne för Queen of the Roundheads, Drottningen över dom rundskallade. Vissa kallade skämtsamt finnar för rundskallar på grund av att finnar ansåg sig inte behöva smälta in i det Amerikanska samhället eller behöva lära sig tala engelska. De ansågs dock som arbetsamma men envisa och underliga, och tillhörde den lägsta samhällsklassen. Området där det bodde mycket finnar på Pine Street fick öknamnet Shoepack Avenue.

Trots sitt idoga arbete blev hennes ekonomiska situation svagare, dels på grund av att Kreetan kostat henne mycket pengar och dels på grund av den generösa hjälp hon gav till alla som behövde stöd. Hon kallades ”Jane Adams of Northern Michigan” och slutade aldrig att ge en hjälpande hand till sina ”landsmän”.

Hon blev kvar i Calumet fram till sin död 9 november 1927. Hon begravdes den 12 november på Lakewiew Cemetery.

Maggie från Orjasjärvi var en makalös kvinna som fick mycket uträttat under sitt liv.

Vi Tornedalningar kan sträcka på oss och vara stolta över att lilla Övertorneå fostrat en sådan kvinna.

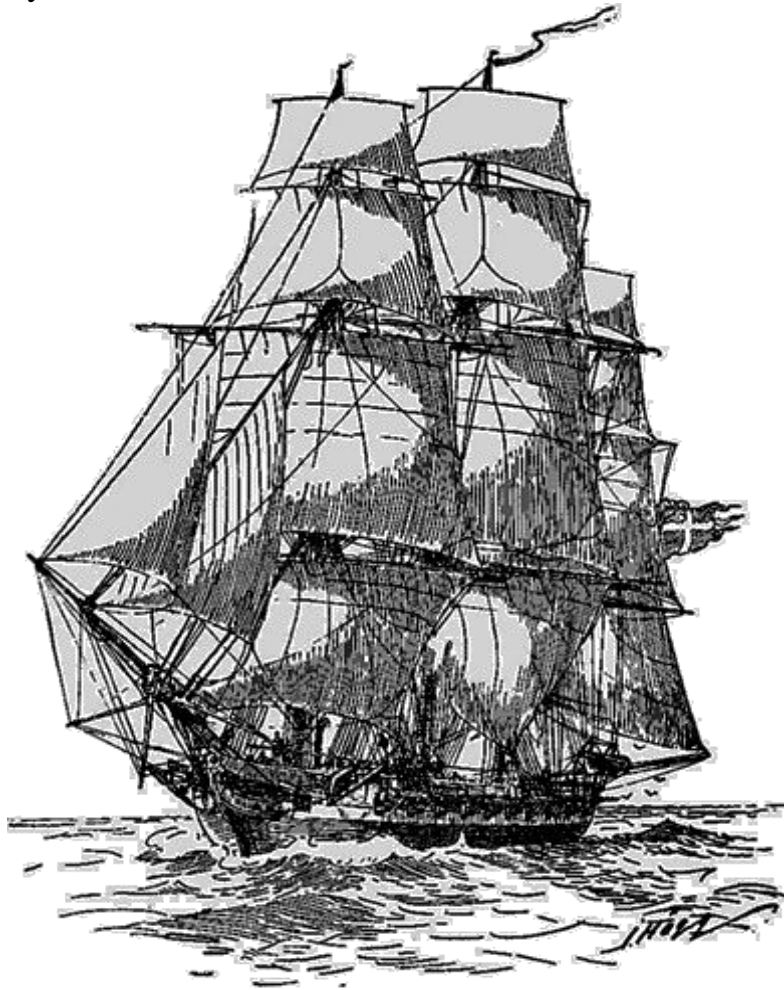
Roland Juntti

Källor: Husförhörslängder, Ancestry, Wikipedia, Marquette Monthlt av Laverence Chappell, The Finlander Forum, Finnish Arkives at Finlandia University, The History of Finns in Michigan av Armas K E Holmio, Calumet Copper and People av Artur W Thurner, Old friends Strong Ties utgiven av Institute of Emigration Turku Finland, Vigert Haapasaari, Bror Muotkas samlingar, redigering; Herbert Wirlöf.

Not: Fotona är tagna av en emigrant från Nedertorneå, fotografen John Wilhelm Näärä, Emus ID: 11469.

Corvetten Carlskrona – en svensk stolthet i flottan

Här slutar berättelsen om anfadern Erik Eriksson Frisk – ”lapp”pojken från Lycksele.

1821.

(Teckningen av Jakob Hägg)

Besättningen - Vad vet man om besättningen på Corvetten CARLSKRONA?

Men först – vad är en Corvett?

Korvett (Corvette) är en mellanstorlek av fartygen i flottan. Angavs i storlek vara mellan slup och fregatt. I regel med ett kanondäck men ibland utan beväpning på däck. Vidare med en eller två master. Termen användes av brittiska marinen från ca. 1670-talet.

Innan dess kallades i princip alla fartyg mindre än Fregatter för slupar.

(Texten hämtad ur O.R- Sylvans bok "Korvetten Carlscronas sista resa".

Båtsman var egentligen inte en "sjöman" – men kommenderades ofta ombord på flottans fartyg för att upprätthålla olika sysslor ombord. Frisk var båtsman i 5:e Rotan och var tydligen förlagd till Nordmaling under fredstid. Nedresan till Karlskrona förtogs säkerligen till fots den första sträckan till Härnösand där de fick äntra ombord på fartygen för transport till Karlskrona för utrustning och övningar ombord på det fartyg, som de skulle tjänstgöra ombord på.

Enligt kyrkböckerna från Boggård i Nordmaling kommer Erik Frisk från Lycksele. Han föddes 1723 – enligt husförhörslängden för NM. Han ”hittar” sig en hustru där och de får barn däribland Pehr f.1756. Erik drunknar 1759/12/11 i slaget vid Stralsund. Soldatänkan Catharina Jacobsson - f. 1726 i NM – gifter om sig med och följer med norrut och landar så småningom i Kalix. Här föds sonen Pehr 1756. Han bevistade flera affärer under finska kriget 1808-1809. Är allom berömd för nit i tjensten och anses äga nog krafter att ännu tjänstgöra. Han blev rekommenderad till medalj för tapperhet under affären vid PULKKILA och IDENSALMI. Han överlever dock strapatserna under krigets slutskede och dör i Kalix

Biografiska uppgifter enl. notis i Karlskr.tidn. 1921-04-30

<u>Namn</u>	<u>Ställning</u>	<u>Anm.</u>
Andersson	Jungman	Drunknad
Ankarcrona, C. G.	Officer	Drunknad
Appel	Båtsman	Drunknad
Arnoldsson, E. J. L.	Officer	Drunknad
Askelund	Båtsman	Drunknad
Bergensträhle, A. R.	Officer	Drunknad
Bildt, A.H.	Officer	Drunknad
Bing	Båtsman	Drunknad
Björkegren	Båtsman	Drunknad
Björkelund	Båtsman	Drunknad
Blad	Jungman	Drunknad
Boström	Jungman	Drunknad
Boström	Jungman	Drunknad
Bredberg	Båtsman	Drunknad
Bult	Båtsman	Drunknad
Carlstedt	Jungman	Drunknad
Classon	Matros	Drunknad
Dag	Hantverkare	Drunknad
Djerf	Båtsman	Drunknad
Ek	Hantverkare	Drunknad
Elg	Båtsman	Drunknad
Elm	Skeppsgosse	Drunknad
Elmstad	Båtsman	Drunknad
Emberg	Jungman	Drunknad
Eriksson	Skeppsgosse	Drunknad
Flinta	Båtsman	Drunknad
Flyborg	Båtsman	Drunknad
Forslund	Matros	Drunknad
Fred	Båtsman	Drunknad
Frisk	Hantverkare	Drunknad
Friström	Jungman	Drunknad
Fyr	Hantverkare	Drunknad
Gers	Båtsman	Drunknad
Gångare	Båtsman	Drunknad
Hallengren	Matros	Drunknad

Enligt krigsrapporten sänktes corvetten av det egna artilleriet från en av kanonbåtarna. Den tidens kanonrör av läder var inte helt tillförlitliga. Ingen i corvetten klarade sig – alla drunknade. Frisk kom således aldrig hem till familjen och försvann i rök och damm till botten av fjärden tillsammans med hela besättningen.

Deras uppdrag framgår också av texten i rapporten:

”Inför det Pommerska kriget blev det örlogsflottans uppgift att överföra de svenska trupperna till Stralsund samt att skydda den svenska handeln i Nordsjön mot engelska övergrepp. Under de följande åren biträdde flottan vid intagandet av Usedom samt för blockad av de preussiska hamnarna. Galäreskadern tillkämpade sig 1758 och 1759 herraväldet över Stettiner Hof. Efter att fred slutits i Hamburg 1762 bestod sjöstridskrafternas insats i att transportera hem de svenska trupperna. I detta krig deltog norrlandsbåtsmännen i mycket stor utsträckning. Norrlandsbåtsmännen som tillhörde den svenska eskadern tjänstgjorde endast i mindre omfattning på denna. De flesta kom att tjänstgöra vid örlogsflottan. Även sättet att inkalla båtsmännen ändrades i detta krig. I stället för att inkalla all personal ur kompanidelarna inkallades mindre enheter från flera kompanier. Inkallelseperioderna var även längre än vanligt. De flesta var förlagda i Pommern. Då båtsmän som tjänstgjorde där under 1759 hemförlovades inte utan blev kvar även under 1760.

ÖDEMARKS LIV eller Saras saga

av Harry Johansson

Nils kom åkande på skidor så snön yrde, efter honom kom hunden Musti springande.

De var på väg hem för där hade det hänt saker. Nils mörka hår som nu var alldeles vått av svett hängde framför ögonen, men dessa lyste av förväntan.

Pappa Henricks dräng hade kommit med besked att Anna just fött ett barn. Det var nästan på dagen ett år sedan som Nils och Anna hade gift sig, på vårvintern i slutet av april. Det var ett fint bröllop i Markkina kyrka, Anna hade varit så vacker i sina nyaste kläder. Ja alla i kyrkan var högtidsklädda för det var också marknadshelgen. Det var en underbart vacker plats där kyrkan stod på en hög kulle. Norrut och åt öster var det öppet och platt landskap, med en mindre jokk som skar sig slingrande genom markerna. Väster om kullen brusade Köngämä älven, just där var en öppen fors annars var älven fortfarande isbelagd. Där färdades mycket folk mest efter ren, men med enstaka hästskjutsar som handelsmän söderifrån kommit med.

Hoppas att det är en pojke, då skall han heta Henrik efter min pappa nämndemannen. Så gick tankarna där han kavade fram över snön. Äntligen framme men han var tvungen att stanna av och andas djupt några gånger. För man skall inte komma inrusande och skrämma folket. Sen skulle han gå in med värdighet. Men värdigheten försvann direkt när han kom innanför dörren och såg Anna ligga på bädden med ett klädbylte bredvid sig. Han föll på knä framför dem och fick inte fram ett ord. Kära Anna såg så trött ut men hade ändå ett litet litet leende när hon mötte Nils bruna ögon.

”Det är en flicka och hon skall heta Sara efter din mor”, viskade hon med en liten röst.

Hon visste ju att han hellre velat få en son. -Bra sa han med grötig röst av rörelse. Anna såg tårar i hans ögon och själv blev hon också tårögd och rörd. Hennes starke man var två år yngre än hennes 27 år, nu hade de en familj. Hon orkade inte vara riktigt glad men det kom väl, tänkte hon..

Svärmor Ingrid som fyllt 53 år hjälpte Anna de första veckorna för de var inte lätt att sköta en nyfödd. Ja Ingrid var egentligen ingen riktig svärmor, för hon var svärfars andra fru. Nils mamma Sara hade dött i sviterna av dotterns födelse bara tre veckor efteråt. Efter begravningen döptes dottern också till Sara, då var Nils 7 år gammal. Visserligen hade Anna sett många nyfödda så ett litet hum hade hon, men det var så skönt att få hjälp. Nils far Nämndeman Henrick Vasara som med nya frun Ingrid bodde bara ett stenkast ifrån. Han gifte om sig ett år efter fru Saras död, då han stod där med nyfödd dotter, en två årig son samt fem åriga Nils. Nya frun Ingrid födde en dotter året efter bröllopet, men barnet levde bara i två och en halv månad. Ingrid blev så besviken och apatisk så att hon troligen glömde de levande små. De blev sjuka och dog med en månads mellanrum. Lilla Sara blev 3 år och Hindrick 5 år. Mitt i vackraste sommaren begravdes de. Nils sörjde djupt att lek kamraten-brodern var död. Han hade ju lärt honom allt möjligt, som att tälja med kniv och att rensa fisk, ja allt som en storebror kunde. När Nils var 11 år fick han ett nytt syskon, flickan Karin och tre år senare en syster till som döptes till Sara.

De blev inte Nils lek kamrater utan han tydde sig till farbror Jouns pojke Per som var fyra år äldre. De hade mycket spännande ihop, som föräldrarna aldrig fick reda på. Alltid följdes de åt, under kyrkhelgerna så tittade de på flickor och jämförde viskande. Åren gick och Nils gifte sig med sin Anna. Per gifte sig med Ingrid, och så födde Anna sitt första barn 15 februari som döptes till Sara och väninnan Ingrid födde två dagar senare 17 februari en son som fick namnet Anders.

Så visst var pojkarna Lek kamrater. Sara Nilsson Vasara. Det var ont om jämnåriga flickor när Sara växte upp. Där var ju Margit Vasara men hon var 8 år äldre, sen var det Agneta Nutti som var 6 år yngre. Men flera pojkar fanns, fast de var kusiner så det var inget kul. Så resorna till kyrkdagarna var något som Sara såg fram emot, där träffade man mycket folk. Men att sitta långa tider i kyrkbänken och lyssna på en präst som skrek och skrämdes med helvetets eldar var mycket skrämmande. Där var också en del äldre människor som började gråta och oja sig. Olustigt var det men desto roligare att komma ut och träffa jämnåriga flickor. Vad dom flickorna såg i Saras bröder Hindrick och Nils kunde hon inte fatta. Kusinerna Lars och Nils var också all dagliga. Men Ella Piltto strök runt kusin Nils och tittade trånande efter honom. Anna Kitti svansade runt bror Hindrick så att Sara riktigt skämdes. Brodern Nils höll sig undan flickorna fast nog försökte en del av dem att smyga sig intill, men Nils låtsades inte se dem. Men när Sara var 17 år såg hon på en marknad världens stiligaste man. Han kom och pratade med henne, han var gudomlig med breda axlar och så var han mycket längre än hennes bröder. Saras ben darrade och så kände hon till sin fasa att hon rodnade. Hon kraxade fram något på hans fråga, det var så pinsamt. Men hon fick reda på att han kom västerifrån, var det från Lainio eller kanske ännu längre västerut. De vandrade runt marknadsplatsen, hon gick som på moln. Inte såg hon sina föräldrar men hörde att någon kallade på henne. -"Sara" var det en man som ropade, det var hennes far. O ve och fasa vad skall han säga att hon gick omkring med en främmande man. Fadern tittade skarpt på dem, - Vem är det här som du kommer dragandes med? Innan Sara hann säga ett knyst så svarade den stilige med fast röst; Nils Nilsson Storm från Lainiovuoma. Fadern var tyst ett tag, tänkte efter och sa -Jahaa, då vet jag vems son du är. Din far är en bra karl, hälsa honom från Nils Vasara från Suondavaara. -Sara vi skall packa ihop och fara hemåt, leta rätt på dina bröder och mor din så vi kommer iväg i tid! Där skildes Nils och Sara men innan de gick åt varsitt håll så sa Nils att han hoppades att de skulle ses vid nästa kyrkhelg. Sara kunde bara nicka till adjö. Sara var mycket distraherad efter den marknadshelgen, gick omkring och suckade långtande efter nästa kyrkhelg. Mor Anna såg nog hur det var fatt med dottern.

"Vem är han som du går och tänker på?" frågade hon dottern. Sara ryckte till och blev blodröd i ansiktet, -"Ingen". -Nähää.. ta då den där byken och häng upp det som jag bad dig nyss! Sara gick. På kvällen frågade mor Anna sin man om han visste vad som fattades Sara. Hon går omkring och ser ut som om hon sov. Nils, som numer hade ärvt titeln nämndeman efter sin far, tittade flinande på sin fru. -Har du glömt hur det var när vi träffades första gångerna? Sara har träffat en man från Lainio när vi var på marknaden.

Följande kyrkhelg var Sara ivrigast att gå dit, hon som inte tyckte om att gå till kyrkan. Hon gick efter sina föräldrar och bröder in i kyrkan. Sara som satt längst ut på bänkraden, var lite moloken för hon hade inte sett till Nils Storm. Där satt hon och kramade sin psalmbok och kände all världens kval. När sedan prästen steg fram vid altaret lyfte hon blicken, sneglade på besökarna. Där satt ju hennes Nils på andra sidan gången men på samma rad. Han tittade på henne log och nickade. Från den stunden hörde hon inte ett ord av vad prästen sade. Hon hörde bara ett brus i sitt eget huvud och kände att hon blev varmare i hela kroppen. Han är här, han är här malde det i hennes huvud. Det skulle bli kyrkkaffe efter predikan, men Sara gick avsides och det dröjde inte länge förrän Nils hittade henne. Han lade en arm om hennes axlar; -Här är du nämndemans dotter, törs jag göra dig sällskap utan att jag blir stämd till tinget? Som förra gången så ville hennes ben bli som gele och hon darrade till.

-"Hej Nils" lyckades hon få fram. Det var mest Nils som talade, han berättade om vad han gjort sen sist. Det hade varit kalvningstid och då måste människorna vara uppmärksamma så

att ingen kalv blev liggande hjälplös. Det hade Sara också varit med på. Det hade fötts mycket kalvar denna vår. –Söta är dom också där dom vinglar fram på ostadiga ben, sa Sara som kände att tunghäftan försvann när de pratade om sina kalvar. De två hade under tiden kommit en bra bit från de kaffe drickande och pladderande folket. Vilken skön känsla som kom över henne och all blyghet försvann. Hon kunde prata med Nils som med sina flickvänner. När de återkom till kyrkan så var de två glada och leende ungdomar som det lyste om. De såg på varann med stora leenden och öppen blick. Det var `Lyckan´ som lyste kring dem där de gick mot Mor Anna och Pappa Nils.

-Mor det här är min vän Nils Storm som jag träffade under marknaden. Ja pappa har du ju träffat sa Sara vänd mot Nils som just handhälsat på mor Anna. Nils och nämndemannen stod och pratade om hur vintern och våren varit. Modern drog Sara i ärmen och viskade,

-Vilken vacker man han är men se upp så det inte händer något otillbörligt.

- Men vi är bara vänner protesterade Sara. -Må det förbli så svarade modern med en lång blick på sitt äldsta barn. Sommaren är en ljuvlig tid då det spritter i kroppen av livsglädje. Sara var inget undantag så det bara hände mellan Nils och henne. Sara blev med barn den första sommaren de var tillsammans.

Vilken skam för mig och vad skall Mor säga och Far. Det skickades bud till Lainiovuoma, att Nämndeman Nils Vasara ville träffa Nils far och Nils själv. Inget blev sagt om ärendet.

Dagarna innan renslakten så kom far och son Storm gåendes till Suondavaara.

-Buore päivi kom det från Nils. Buoris, koh manna? svarade Saras far. Sara stod vid spisen och ordnade med kaffepannan, hon var illandes röd i ansiktet och nervös så hon skakade. Mor Anna tyckte att det nog var bäst att hon tog över kaffepannan. Karlarna sörplade kaffe och pratade enstavigt om vädret, om renbetet. När de fått eld i sina pipor så hostade nämndemannen lite. – Jaa det var ett lite annorlunda ärende som jag ville prata med er om. Sara hade satt sig vid dörren med händerna hårt knutna i knät.

-Det är så här att Nils här har gjort vår Sara med barn.

Det blev alldeles tyst i rummet, allt stod stilla. Gästerna stirrade förvånat på nämndemannen, på Mor Anna sen på Sara som försökte krypa in i sitt eget skinn och försvinna.

Nils hoppade upp och med ett par skutt var han hos Sara, -Är det sant? Hon nickade utan att titta upp. -Mun rahkis sa Nils och drog henne intill sig utan att bry sig om de andra.

-Nå nå, kom och sätt dig Nils sa hans far. -När har det här hänt, frågade han sonen som tänkte efter. – I juli var det som vi inte kunde hålla oss. -Du kunde inte hålla dig, brusade Saras far till. –Jaa nickade Nils ödmjukt. Efter ett kort uppehåll så fortsatte han. -Vi kan ju gifta oss, vill du det Sara? Sara tittade upp alldeles rödögd och med en tyst utandning sa hon –Ja. Nu tog pappa Storm till orda och sade att nog kan dom få gifta sig och bostad finns i Lainiovuoma. Pojken är ju 21 år och Sara här är 18 år. Nämndemannen blev myndig i rösten och sa att det bråskade med giftermålet nu när flickan är gravid på andra månaden. Så var det sagt och kort därpå så flyttade Sara till Lainiovuoma. Det var en vacker trakt med en mindre älv som flöt så stilla. Det var svårt att anpassa sig för Sara till det nya boendet och människorna. Hon själv tyckte att det mesta hon gjorde var klumpigt och fel, men Nils mor var en lugn och förståndig kvinna. De fick mycket att göra tillsammans för det blev ju Sarvslakt. Renblodet skulle vispas och tas tillvara. Magsäckar och tarmar tömmas och tvättas. Sedan skulle det göras korvar och pulsu, dessa skulle sen rökas. Det var knappt att Sara och Nils träffades under dagarna. Han hade sitt med hjorden och veden. Midvintern kom och gick. Dagarna blev ljusare och det var lätt att färdas på snön. Ibland var det skare som var hårt som golvplankor. Så kom april månad och Sara var nu så stor som en tunna och ont hade hon. Hon tänkte ofta på sin älskade Mor Anna, önskade ha henne här. En dag blev det mycket skällande av hundar där ute. Det var en liten rajd med tre renar och slädar. Sara orkade inte gå ut och möta de främmande. Dörren öppnades och först in kommer Saras mor Anna.

Tårarna sprutade ur Sara –Mamma! Mor och dotter omfamnade varandra, båda var lika rörda av återseendet. –Jaa jag tänkte att det borde vara dags snart så jag och dina bröder åkte hit. – Tack Mor viskade Sara fortfarande snyftande. Så med hjälp av två erfarna mödrar så födde Sara en son några dagar senare, den 11 april. Sonen fick namnet Nils efter sin far och han var en frisk och kraftig krabat. Från den dagen fick Saras liv en annan rytm. I första hand kom barnet Nils Sen vardags göromål som var krävande. Hon fick ensam sköta hemmet och sonen för maken Nils var nästan alltid ute i markerna med sin renhjord. Ofta var han borta flera dagar i sträck. Svärmor var till mycken hjälp för den unga modern, som ibland blev sittande med sin lille son och bara såg förundrat hur han växte och utvecklades.

Nästan allt kretsade kring den lille. När han grät så fick han suga på mammans bröst. Första halvåret sov han i en Komsio som hängde i rep fästade i taket, den var jättebra att söva ett litet barn i. Man behövde bara snudda vid den så gungade den så sakteligt. När det blev höst så flyttade Nils sin renhjord närmare boplatsen så nu kunde Nils bo hemma. Då kändes livet skönt för Sara för hon ville vara med sin man Nils.

Det blev en förunderlig vinter med familjelivet, allting blev mycket lättare när hon hade Nils att prata med.

-Till våren flyttar jag med till sommarvistet så hon en dag. Nils blev glad för det och skröt hur fint det var i fjälltrakten där de hade vistet. Vårvintern kom och draghärkarna fick dra stora lass med förråd i pulkor. I en kälke åkte mor och son inbäddade i hudar. Hela hjorden var igång, hundar skällde karlarna tjoade och allt var så uppsluppet och härligt.

Så småningom kom de fram till vistet men det var skarsnö där. Nils sa att de stod på en sjöstrand men det såg inte Sara för det var bara vitt omkring. Karlarna skottade upp flera stora rundlar, och sannerligen var det en eldstad under snön. Kåtorna eller Lavvut restes och strax gjordes det eld där inne och en järngryta med köttkok hängdes upp. När snön smälte bort så var Lill-Nils ute och kravlade. En dag så reste han sig upp mot en liten björk.

Skrattade och ropade på mamman. Där lärde han sig gå.

* * *

När Nils fyllt tre år så fick han en bror som döptes till Henrik, Han var åtta månader när de for till sommarvistet och fyllde ett år när de kom tillbaka till byn. Ytterligare tre år förflöt för Sara, hon var åter gravid och till hennes stora glädje födde hon en dotter som fick namnet Anna efter hennes mor.

Mor Anna som var 51 år hade förolyckats sommaren innan. Då hon ensam vittjade fisknäten hade hon halkat och trasslat in sig i nätet, fallit överbord och drunknat. Det var mitt i höbärgningen. Saras familj som var på sommarlägret i fjällen, kom ner på begravingen. Ack så sorgesamt det hade varit. Mor hade fött en son samma år som Sara fick sin Henrik. Så Henrik hade en jämgammal morbror i Jonas Vasara, men det var långt till Suondavaara. Sara födde sen två pojkar, Per och Niila. När det var dags att flytta till sommarvistet så var Sara åter gravid, sonen Niila var då två och ett halvt år. Pappa Nils drog ut på tiden för flytten för Saras skull men måste iväg medan det ännu var snöföre, åtminstone nattetid.

Det beslutades att elva årige Henrik skulle stanna som hjälp åt mor Sara. Så rajden gick iväg med de tre minsta barnen i släde tillsammans med tvååriga Nils Persson Palopää vars föräldrar hjälpte till med flyttningen. Dom var en månad försenade men det var fortfarande snö i fjällen. Per Palopää med fru och drängar flyttade ren skocken, medan Nils Storm gick först ledandes några renar som drog kälken och pulkor med förnödenheter. Det var varmt och skönt för barnen på släden för det var bara tre dagar till midsommar. Just som de skulle passera ett brant berg hördes nåt som liknade en djup suck. Folk ropade, skrek där bakom men det hjälpte inte. Ett stort snöskred lossnade uppe på berget.

Nils skrek i förskräckelse. Ropade till sonen Per att driva på renarna. Självt hoppade han på släden och piskade på dragrenen som hoppade till och ryckte iväg. Men där var ju flera renar kopplade bakom så det blev ingen snabb flykt. Nils kastade sig över de fyra små barnen för att skydda dem med sin kropp. Så kom lavinen över dem med ett rytande, den sopade med hela raiden. Så var det tyst bara människorna där bak skrek i förtvivlan. De skyndade fram och började gräva i snö och ishögen för hand. Det var mycket tjockt, efter en timmes grävande hittade de släden men i den låg ingen. Trötta och förtvivlade måste de ge upp. En död ren hade de hittat men inget mer. Alla förnödenheter låg under ismassorna. Apatiska låg de där, vid berget som senare fick namnet Tuormuvagge. Tuormu= storm.

Ett par dagar senare kom två män till byn och berättade vad som hänt och ville samla ihop folk för att gräva fram de döda. När Sara fick höra om katastrofen så föll hon ihop skrikande och snyftande.

-Mina barn, mina barn, upprepade hon i ett. Henrik 11 år satt på gårdsplanen och grät. Någon var fram till honom för att trösta utan framgång. Henrik trodde att hans bröst skulle spricka av sorg och så grät han ännu mer. Det blev en sorgesam midsommar där uppe. Folket som samlats till Rounala kyrka följde med till olycksplatsen för att hjälpa till. Fyra småbarn, en 14 åring och 36 årige Nils Storm låg på rad utanför kyrkan. Tre veckor senare födde Sara sin andra dotter men kunde inte glädjas för henne. Hela sommaren gick stackarn omkring och grät, försökte sköta den nydöpte flickan Karin men även hon dog för Sara, bara 9 veckor gammal. Av hennes stora fina familj återstod Henrik som var 11 år

* * *

Det blev tunga år för Sara och Henrik. Visserligen ordnade morfar Niila så de fick hjälp med den stora renhjorden, men livsglädjen var borta. När Henrik blev 24 år så gifte han sig med Sigrid Blind.

En ny generation Storm växte upp, de fick 5 barn. Mamma Sara tog sig en ny man som var 20 år yngre, till allas förvåning så födde Sara en son vid fyllda 45. Sonen döptes till Johan, men även detta barn miste Sara efter 3 månader. Mannen Jonas Heikka och Sara fick leva 36 år tillsammans. Jonas levde som änklings i 10 år.

Skrivet av Harry Johansson - MFF